

Wprowadzenie do listów nr 1-4 św. Josemaríi

Wprowadzenie pochodzi z
pierwszego tomu Listów św.
Josemaríi: Cartas (I). Edición
crítica y anotada preparada por
Luis Cano Madryt, Rialp 2020.

20-12-2022

WPROWADZENIE^[1]

Niniejszy tom poświęcony jest
czterem spośród trzydziestu ośmiu
Listów, które św. Josemaría napisał
do członków Opus Dei, aby

szczegółowo przedstawić
podstawowe aspekty ducha,
apostolstwa i historii instytucji,
której – idąc za światłem
założycielskim z 2 października 1928
r. – poświęcił życie.

Dokumenty te należą do
specyficznego gatunku literackiego,
jakim posługiwał się św. Josemaría,
różnego od pism należących do jego
epistolarium, dlatego w odniesieniu
do nich używał słowa *Listy* pisanego
kursywą. Podobne teksty tworzyli
zarówno autorzy w epoce klasycznej,
jak i w tradycji kościelnej, aby
przedstawić szczegółowo jakiś temat,
nie zwracając się do określonego
odbiorcy, ale do szerokiego, a nawet
uniwersalnego grona osób.

Styl *Listów* jest zażyły i bezpośredni.
Autor wyraża się z głębią duchową i
intelektualną, ale unika
formalizmów i zwrotów o
charakterze naukowym,

akademickim. „Moje *Listy* – pisze w jednym z nich – [...] to rodzinna rozmowa, w której chcę przekazać Wam światło Boże i [...] dać poznać niektóre szczegóły naszej wewnętrznej historii”^[2]. Gdzie indziej zaś notuje: „Moje *Listy* nie są traktatem [...]. W sposób zamierzony są nieuporządkowane. Chcę w sposób precyzyjny i jasny przedstawić pewne pojęcia, które będę powtarzać słowem i piórem po tysiąc razy, żeby takimi zostały w Waszych umysłach i Waszym życiu. [...]. Nie sądźcie, że staram się wyczerpać tematy, które poruszam. To nie jest moim celem”^[3].

Ton listów przypomina ten, którego używał podczas rodzinnych spotkań z osobami z Dzieła. Nie mówi jak myśliciel, snujący teoretyczne i uczone refleksje nad jakąś rzeczywistością, ale jak Ojciec, założyciel Dzieła, który przekazuje przesłanie mające stać się życiem.

Dyskurs *Listów* nie trzyma się ścisłego schematu i zmienia rejestry: przechodzi od głębokiego komentarza sceny z Ewangelii do błyskotliwej anegdoty; od stawiania wymagań do żartobliwego tonu; od wspomnienia do wizji przyszłości, które okazują się aktualne jeszcze dzisiaj.

Czego dotyczą *Listy*? Dotykają bardzo różnych aspektów i cech ducha Opus Dei, takich jak: uświęcenie codziennego życia, modlitwa, świeckość jego członków i – ogólnie – mówią o specyficznej misji tej instytucji w służbie Kościołowi. Część pism poświęcona jest pogłębieniu różnych aspektów apostołstwa właściwego dla Dzieła i jego aktywności ewangelizacyjnej w różnych dziedzinach, takich jak praca z młodzieżą, edukacja czy środki masowego przekazu. Kilka *Listów* porusza temat kapłaństwa w Opus Dei albo rozwija tematy

związane z formacją jego członków, poczynając od ich przygotowania duchowego i doktrynalnego, do wierności depozytowi Objawienia i Magisterium Kościoła.

W niektórych *Listach* przeważają kwestie historyczne pomieszane z tematami ascetycznymi i wyjaśnieniami co do podstawowych cech ducha Opus Dei. Wspomniane są też trudności, jakie naznaczyły rozwój Dzieła.

Kiedy zostały napisane i jak wyglądał proces ich powstawania? Święty Josemaría myślał o nich już w latach 30., jak zanotował w swoich *Zapiskach duchowych*^[4]. Wiadomo, że od tego momentu zapisywał i gromadził materiały, które posłużyły mu później m.in. do redagowania *Listów*. Przez całe swoje życie prowadził zapiski, notując natchnienia pochodzące z modlitwy osobistej i z doświadczenia. Korzystał

potem z nich podczas modlitwy myślniej, w nauczaniu, a także redagując pisma. Były to myśli sformułowane w dobitne zdania, w miarę opracowane długie fragmenty, mniej lub bardziej szczegółowe schematy, opisy wydarzeń historycznych, plany lub szkice medytacji, może jakiś obszerniejszy brudnopis... Miał też do dyspozycji transkrypcje swoich medytacji i pogadanek, sporządzane na przestrzeni lat przez członków Opus Dei. Te właśnie materiały posłużyły do skomponowania *Listów*. Korzystał przy tym z pomocy sekretarza lub innej osoby, która pisała na maszynie. Natomiast o samym procesie tworzenia wiemy mało, bo była to osobista praca autora, który w miarę poprawiania i szlifowania swoich pism niszczył poprzednie wersje.

Przypuszczenia i nieliczne udokumentowane dane oraz

świadczenia, jakimi dysponujemy, pozwalają umieścić większość ostatecznej pracy redakcyjnej między połową lat pięćdziesiątych a początkiem lat sześćdziesiątych. Nie można jednak wykluczyć, że niektóre z nich zostały zredagowane wiele lat wcześniej.

Od 1963 r. *Listy* zaczęły ukazywać się drukiem, chociaż nie oznaczało to zakończenia ich redakcji. Autor poprawiał je jeszcze wielokrotnie i nakazywał niszczenie poprzednich wersji, nawet tych, które już trafiły do członków Dzieła. Taki sposób postępowania był podyktowany umiłowaniem doskonałości w szczegółach oraz pragnieniem pozostawienia pism ostatecznie zredagowanych, które nie zawierałyby żadnych błędów czy dwuznaczności.

Rok przed śmiercią Założyciel nakazał wycofać z obiegu prawie

wszystkie *Listy*, żeby raz jeszcze przejrzeć je gruntownie i przygotować ostateczne wydanie. Zajmował się tym w latach 1974–1975, ale nie zdążył oddać ich na nowo do druku. Po wyjaśnieniu różnych kwestii, udało się w końcu przygotować krytyczne wydanie oryginalnych rękopisów *Listów* od 1 do 4 w Kolekcji Dzieł Zebranych, nad którą pracuje Instituto Storico San Josemaría Escrivá (Instytut Historyczny Św. Josemaríi Escrivy). Z tego wydania pochodzą zawarte w niniejszym tomie teksty *Listów* wraz z opracowaniem.

Chociaż ich zasadnicza treść była redagowana od lat trzydziestych do siedemdziesiątych, język i środki wyrazu zostały szczegółowo dopracowane przez autora między końcem lat pięćdziesiątych a początkiem siedemdziesiątych, co należy mieć na uwadze^[5].

Niektórym z *Listów* św. Josemaría nadał wcześniejszą datę, co mogło być echem datowania notatek służących do ostatecznej redakcji albo też jego żywej pamięci o całym procesie założycielskim. Jest trudnym, a wręcz niemożliwym rozróżnienie, które części, idee czy wyrażenia pochodzą z tego okresu, a które z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych. Święty Josemaría w ten sposób podkreślał, że w danym momencie głosił *istotę* tego, co zawarł w *Listach*, nie troszcząc się o kwestie chronologiczne. Jako założyciel chciał przekazać nauki o trwałej wartości, owoc uważnego dojrzewania wobec woli Bożej i zmian dyktowanych historią. Być może służyło to również zaznaczeniu, że nie jest to jego osobiste, ale otrzymane od Boga przesłanie, będące jak ziarno, które z czasem stanie się wspaniałym drzewem. Dla Escrivy ostatecznie decydującym był ten Boży zasiew,

moment, w którym Bóg przejął inicjatywę.

Pierwsze *Listy*, które ukazały się drukiem w 1963 r., zostały przetłumaczone na łacinę^[6].

Stanowiło to wyjątek w odniesieniu do innych podobnych dokumentów wydawanych do tej pory tylko po hiszpańsku, takich jak np. Instrukcje. Święty Josemaría wskazał, by wewnątrz Opus Dei oznaczać *Listy* ich łacińskim incipitem. Zachował ten sposób oznaczania mimo zmiany zdania co do ich języka – ostatecznie zostały wydane tylko po hiszpańsku. Może wynikało to z pobożności i pragnienia jedności ze Stolicą Apostolską, która do dziś w ten sposób oznacza swoje oficjalne dokumenty, nawet jeśli są zredagowane w innych językach. Łacińskie oznaczenie stosowano jednak bardzo krótko i tylko w środowisku wewnętrznym Opus Dei.

Ponieważ ani data umieszczona na końcu dokumentu, ani łaciński incipit nie są dziś przydatne do oznaczania *Listów*, w Kolekcji Dzieł Zebranych zdecydowano się nadać im kolejne numery, dodając krótki opis treści. Tę samą metodę zastosowaliśmy w naszym uproszczonym wydaniu.

Wyraźną intencją św. Josemaríi było przekazanie w *Listach* jego wizji życia chrześcijańskiego, aby pomóc czytelnikom, dać im jasne idee, zachęcić ich do większej wierności Jezusowi i popchnąć do działalności ewangelizacyjnej bez granic, a także by wyjaśnić im, dlaczego Opus Dei jest takie, jakie jest.

W pierwszym tomie znajdziemy bogactwo nauk dotyczących przeróżnych kwestii: od znaczenia pokory w życiu duchowym po ducha służby i uczciwość, z jaką powinni postępować chrześcijanie – i każda

osoba dobrej woli – w życiu społecznym. Zdumiewa aktualność niektórych sformułowań, duch dialogu i umiławanie wolności w relacjach z osobami niewierzącymi. Zachwyca ukazana panorama życia w zażyłości z Chrystusem, zaangażowanego w misję ewangelizacyjną Kościoła, przy jednoczesnym optymistycznym umiławaniu świata i działalności świeckiej.

^[1] Wprowadzenie pochodzi z pierwszego tomu *Listów św. Josemaríi: Cartas (I). Edición crítica y anotada preparada por Luis Cano* Madryt, Rialp 2020.

^[2] *List*nr 13, §13. Odwołujemy się do tego *Listu* oraz do innych, cytowanych w tym wstępie, oznaczając go numerem, jaki ma w Kolekcji Dzieł Zebranych św. Josemaríi Escrivy (*Colección de Obras Completas de San Josemaría Escrivá*).

Pełen wykaz, wraz z krótkim opisem, znajduje się we wprowadzeniu do pierwszego tomu krytycznego wydania *Listów*, zob. św. Josemaría Escrivá de Balaguer, *Cartas*, t. 1, Madryt, Rialp 2020, ss. 24–32.

[3] *List nr 15*, §3.

[4] 24 kwietnia 1933 r. pisze w swoich *Zapiskach duchowych*: „Boże mój, widzisz, że pragnę żyć tylko dla Twojego Dzieła, a w sprawach duchowych poświęcić całe swoje życie wewnętrzne formacji moich dzieci, przez rekolekcje, pogadanki, rozważania, listy itd.”. *Apuntes íntimos*, 24 kwietnia 1933 (n. 989). Dwa miesiące później, kończąc rekolekcje, które odprawił w tym roku, zapisał: „Postanowienie: po zakończeniu pracy nad otrzymaniem stopni akademickich, poświęcić się – z całym możliwym przygotowaniem – prowadzeniu rekolekcji, pogadanek itd. Dla tych, którzy mogą nadawać

się do Dz. [Dzieła], oraz pisaniu rozważań, listów itd., po to, by zachować idee zasiane w czasie tych rekolekcji i pogadanek oraz w rozmowach indywidualnych”, *Apuntes íntimos*, czerwiec 1933, (n. 1723).

[5] Więcej szczegółów o procesie redakcyjnym można znaleźć we wprowadzeniu, które opracował José Luis Illanes do pierwszego tomu *Listów*, już przywoływanego, ss. 3–22.

[6] Być może po to, by dostosować się do zaleceń Jana XXIII z 1962 r. dotyczących zachowania nauki tego języka w konstytucji apostolskiej *Veterum sapientiae* z 22 lutego 1962 (AAS 54 [1962] 129–135). W tym dokumencie podkreśla się, że łacina daje precyzję i jasność wykładanym prawdom i jest uważana za „stałą i niezmienną”, przez co gwarantuje niezmienną interpretację, co z kolei

zgadza się z pragnieniem Escrivy, by w *Listach* pozostawić wykład ducha Opus Dei, który będzie ważny na zawsze. Potem zarzucił ten pomysł, gdyż okazał się mało praktyczny i *Listy* zostały wydane po hiszpańsku.

pdf | dokument generowany
automatycznie z [https://
dev.opusdei.org/pl-pl/article/
wprowadzenie-do-listow-nr-1-4-sw-
josemarii/](https://dev.opusdei.org/pl-pl/article/wprowadzenie-do-listow-nr-1-4-sw-josemarii/) (07-08-2025)